

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre 2 frt	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: ZELLIGER VILMOS.	Főmunkatársak: Cenner Lajos és Györffy Lajos.	

TARTALOM: A katolikus tanügy az ezredéves jubileumon. Dreisziger Ferencz. (Folytatás.) — Nyugdíjigényünk megállapítása. Lehotzky József. — Egyesületi élet. Suga János. — Tárcza: Töredékek egy meg nem írt naplóból. Juhász Sándor. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek.

A katolikus tanügy az ezredéves jubileumon.

(Folytatás és vége.)

De nem megyek tovább e téren! Tudjuk mi mind, mik a mi bajaink! Nekünk orvosság kell.

T. közgyűlés! Jézus azt mondta tanítványainak: Menjetekek és tanítsátok az egész emberiséget! Ez a parancs kötelezővé tette a tanítványok utódainak a nép tanítását. És a tanítványok utódai, hogy az emberiséget annál jobban oktassák s így — e minden emberi törvénynél kötelezőbb törvénynek eleget tehesse nek, mindjárt kezdetben életbe léptették a plébániai iskolákat, a hol a gyermekek értelmét és szívét pallérozták, hogy a keresztény tanítások magjai annál biztosabban kikelhessenek. Ezekből nőtt ki magát a mai népoktatás, melynek célja, ha a reális dolgokkal megbővült is, ugyanaz, mint akkor régen: az erkölcsi jellem fejlesztése azon célból, hogy később az életben ez uton tovább haladjon előre.

Kérdés, végig megtartották-e a tanítványok utódai azt a parancsot? Igen! Tartottak-e iskolákat? Igen! S ha tartottak, vajjon nem iparkodtak-e munkájukat könnyíteni? És, ha iparkodtak, a mi az ember természetében fekszik, vajjon vívmányait nem adták-e át másoknak? Erre is csak igen-nel felelhetünk. Igen-e vagy nem?!

Mindenki igennel felel ugye-bár? Csak a nevelés történet beszél mást. Olvassuk el neveléstörténelmeinket, vagy azon munkákat, melyekben ezekre hivatkozás történik arra a ki nem mondott, de elrejtett célzat eredményére jutunk, hogy a katol. egyház nem egészen teljesítette Mestere parancsát: nem mindenkor oktatta a népet kellőleg. A kath. alapon, tehát tisztán a Jézus szellemében dolgozó paedagogusok száma elenyészőleg csekély a nevelés-történetben, — s a kik föl is említettnek, keveske van róluk mondva nagyon. Az az egy-két katol. mű is ez alatt a hatás alatt áll nagyon: sok tekintetben azért, mert nem önálló kutatások eredményei.

Pedig hát hazánk régi magasabb intézetei arról tanuskodnak, hogy alsóbb iskoláknak is lenniök kellett. Tudjuk azt, hogy azon följegyzésekben, melyeket a török-tatár pusztítások tönkre nem tettek, túltömött, látogatott felsőbb iskolákról beszéltek. Honnét kaphatták ezek a növendékeket? Vagy akkor is olyan csoda-nép volt a magyar, mint a minőnek ma híresztelik, hogy készen ment az egyetemre, alsóbb képzés sem kellett hozzá? Lehetetlen ez.

Ha lehetetlen, miért hallgat akkor az ezen kor munkásairól a nevelés-történet!?! Azt mondják nem található semmi följegyzés. Különös; hát éppen csak a katol. népoktatásügy emlékei veszték el? Hiszen más emlékeket, sokat kikapartak már! Mert kellett lenni — ismétlem — munkásoknak, hiszen felsőbb iskoláink tömve voltak s községi vagy nem tudom én, milyen iskolázatásról még akkor szó nem volt!

Ha ezeket az emlékeket fölkeresték volna, nem beszélhetnének ma ugy, hogy csak 67 óta van iskolai eredményünk, mert lehetne ellenargumentumul valamit fölmutatni. Az, a magyar népre hizelgő hazugság, hogy 67 óta a nemzet a sötétségből egyszerre a kulturnemzetek nivójára emelkedett, méhében rejti azt a valótlan-ságot is, mintha azelőtt semmi sem tétetett volna az oktatás ügyében.

A reformátusok elég ügyesek voltak, mert az ő munkálkodásukat szépen nyilvánosságra hozták s a nemzet emelkedésével mindig párhuzamba állították; a katolikusok azt elmulasztották, pedig tenniök kellett volna.

Mutatja a mai eredmény. Ime, nincs katol. tanító világunknak történelmi öntudata. Bár mily kútfőhöz nyuljon, csak azt látja, hogy mások megnyit tettek a kultúráért; katolikust azonban csak elvéve talál, az is csak olyan felemáz, szürke alakoska. Igen! Hiányzik a történelmi öntudat, mert nincs katol. nevelés-történetünk. Meg kell tehát rendülnie a kutatónak hitében és el kell fogadnia, a mit a meglévő történet állít, hogy a katol. nevelésügy kevés volt, csak lézengett, alig létezett; munkásai pedig aludtak. S ha másféltizedig nem

látták szükségét annak, hogy valamit tegyenek, — miért szükséges az most!?

Ez az a kő, a melyben a magyar katolikus tanítószáz megbotlik s fölkelvén, a másik felnek hisz. Itt kezdődik az a mai állapot; ez a hézag az az eke, mely a lelkeket úgy szántja föl, hogy a kathol. ellenes tanoknak termő talajává lesz és lett. S ez mutatja elleneinek ügyességét.

T. közgyűlés! A milleniumon a magyar nép-nevelésügye is képviselve lesz. Ha ez a képvisel-tetés az eddigi állapotok színében történik, a kath. nevelésügy halálos dőfést kap. A történet hallga-tag igazságszolgálatása fogja a magyar katoli-kusok vezetőire rásütni a letörülhetetlen bélyeget, hogy Szent Istvántól 67-ig alig tettek valamit a kultúráért; alig akadt ember, ki a nép igazi boldogságán, nevelésén fáradozott volna.

Kegyetlen vád lenne ez, de megérdemelnénk, ha még most, a tizenkettedik órában sem ütnők félre a tört. Egyszerre tudná meg az érdeklődő világ, hogy a magyar katolicizmus megtagadta Mesterét s a nép kellő tanítását elmulasztotta.

Lelkem mélyéből vagyok arról meggyőződve, hogy ez nem igaz. Kathol. nevelésügynek és munkásoknak mindig kellett lenni; hanem egy kicsikét tulment a mult a keresztyénkedéseken: megtette az élő a kötelességét, de az utókor számára össze-gyűjtve átadni nem látta szükségesnek, vagy mond-juk röviden: elmulasztotta.

Sok emléket elsöpörhetett a mult idők viharja; de mindent nem. A kathol. plébániák, esperessé-gek s különösen a püspökségek és érsekségek irat-tárai és könyvtárai tenger adatot tartalmazhatnak, a melyek kimutathatnák azoknak neveit és mun-

kalkodását, a kik a kathol. nevelésügyet előbbre-vitték.

És ha ily munkák forognának a tanítók kezén, már maga a munkások száma gondolkozóba ejtené az olvasót, hogy mégis csak komoly és fontos ügy lehet az, melynek előbbre viteleért századokon keresztül annyian, oly odaadó buzgalommal fára-doztak. Igen sok eltulajdonított vívmánnyal ismerkednének meg e művekből, melyek alaposan fölnyithatnák a kétkedők szeméit. S az itt latott tábor küzdelme bátorságot öntene sokakba az ügy érdekében folytatandó harcra, küzdelemre.

Igaz, hogy sok idő mulasztása lenne a mille-niumig, tehát rövid idő alatt pótolandó, — s e munkát egyes ember nem bírná meg. De a mit nem bír meg egy, megbírja száz.

Nem az én óhajom, hogy valaki neki álljon e munkának s a nemzet ezredéves ünnepére úgy, a hogy összeüsse; én az idő rövidségéhez mért alapos munkát szeretnék a millenáris ünnepségen látni.

S ha a munka-felosztás elvét alkalmazzuk, e munka könnyen elkészíthető.

Ugyanis, ha minden egyházmegye megbizna egynehány embert, hogy egyházmegyénként részben a régmult, részben a közelmult s már részben a jelenben a kathol. nevelésügy érdekében tettleg vagy irodalmilag működött vagy működő egyének életrajzeit és munkálkodásuk vagy munkáik vázlatát egybe állítsák, az ország összes egyházmegyéjének megvolna a megye kath. tanügyi monografiájához közel álló oly műve, mely világosan kimutatná, kik voltak s körülbelül mit tettek kezdetől maig a kath. nevelésügy érdekében, S ha e kész munkák összevetése után egy központi bizott-

TÁRCZA.

Töredékek egy meg nem irt naplóból.

A szives olvasó azt fogja gondolni, hogy az én napló töredékeim a füllentések halmaza; pedig csalódik, mert ezek az apró mozaik-képek mind a megtörtént valót tükrözik viszsza. Ezért hát foly-tatom tovább.

Szegény apámnak mindig nagyratörő tervei voltak velem. »Meglássátok, ebből a gyerekből még ember lesz« — szokta mondogatni — s ilyenkor olyat ütött a vállamra vagy a hátamra, hogy csak úgy görbült a gerinczem belé. Én persze a szü-lői szeretetnek ilyenmü nyilvánulásait nem igen kedveltem s ha szerét ejthettem, mindig ellábal-tam édes apám elől, ha nagyon jókedvűnek láttam.

A jövődőre való terveit nem tiltolta soha. Nem egyszer mondta, hogy belőlem főispánt vagy generálist farag; máskor, megint: kőművest vagy kovácsot. Az igazat megvallva, én nem értettem egyet apám terveivel, mert legjobban szerettem volna kereskedő lenni, tudva azt, hogy a keres-kedő könyökig vájkálhat a különféle czukroknak.

Apám figyelembe vette egyéni hajlamaimat s elviitt egy tiszaparti városba, hol egy régi tanuló-

társa kántoroskodott. Ennek a kántornak volt egy fű- és vasszeres vagy vas- és fűszeres fia. Apám a továbbiakra nézve megbizott kántor-barátjában s elindult haza abban a tudatban, hogy belőlem fűszeres lesz. A kántorbácsi pedig kezdte nekem magyarázni, hogy mily rossz helyzete van egy fű-szeresnek. Először is tőke kell hozzá (én persze szőlőtőkét értettem), másodsor meg sok szerencse és kitartás. Jobb volna neked fiam valami jóra-való mesterséget tanulnod. A sok rábeszélés és lebeszélés után kezdtem hinni és belátni, hogy bizony a czukor sem édes ám fenékig. Hiszen a közmondás is azt tartja, hogy a jó mesterségnek arany a fenéke. Ilyen jó fenékű mesterséget vá-lasztott ki számomra az én kedves bácsikám; oda-adott szappanos inasnak; fővárosiasan szappan és gyertyagyárosnak. Első dolgom volt a tűzrakást megtanulni és műhelyt takarítani. A nagy kazánokat úgy tisztogattam, hogy létrát állítottam belé-jük, mert különben nem tudtam volna kimászni. Forraltam a lúgot, raktam az üstbe zsiradékot, jó tőpörtyűt; szóval fenékig vájkáltam a zsiradékban. Estélig úgy meg voltam fagyuzva, hogy kész gyertya voltam. De csakhamar kiábrándultam; ennek a mesterségnek nem volt arany a fenéke, hiába törekedtem azt megtalálni. Sőt mikor a mes-terem a mesterségé helyett az én fenékemre ve-

ság egy közös munkát alkotna, kész volna a legelső tisztán kath. neveléstörténelem, mely ha lennének is hiányai, de alapul szolgálhatna a későbbi ilyenmű munkálatokhoz.

Hogy mily hatást érne ez el? Erre egy más kérdéssel felelek: Volna-e nemzeti öntudat magyar történet nélkül? Ugy áll ma a kath. nevelők táborra, mint ahogy állna a nemzet történelem nélkül. Ami a nemzetnek a történelem, az lenne nekünk a kathol. neveléstörténelem.

Ha kell lennie kathol. nevelésügynek, meg kell írni ennek történetét is, különben darabonként megy tönkre. Az isteni segedelemre hagyni az ügyet vakmerőséggel teljes bűn lenne, mert az Isten mi reánk is számított, mikor örökös segítségét megtette.

Szükségünk van tehát arra, hogy nyilvánosságra hozzuk a katholicizmus minden jó cselekedetét. Szükségünk van a nyilvánosságra!

Ezek után a következő indítványt olvasta föl: »A magyar nemzet ezredéves fennmaradását első sorban a keresztény tanoknak köszönheti; szükséges tehát, hogy a magyar kathol. tanügy, mint a keresztény kultúrának hatalmas faktora a milléniumon kellőképen részt vegyen. A magyar kath. neveléstörténelem ma még csak az óhajok közé tartozik, e nélkül pedig a kath. tanügy az ünnepen meg nem jelenhetik, mert különben az eddig tapasztalt neveléstörténelmi hiányok a kath. nevelésügyet hamis színben tüntetik föl

S hogy e valóban nagyszabású és igényű munka megjelenhessék a milléniumra, mondja ki a testület:

1. hogy a) a ftdő egyházmegyei főhatóság az iránt kerestessék meg, hogy bizzon meg több arra ké-

tette a szemét, s egy jóra való suhánggal elfenekelt, akkor fenéig tele voltam mesterséggel, s inkább szerettem volna haza menni, mintsem fenéketlenül fenékelteni. Megjött a megváltás órája is. Egy szép napon megérkezik apám; csodálkozva látja, hogy fűszer helyett szappant és faggyúgyertyát árulok; kezemnél fogott s azt mondta: gyere fiam tovább, itt nem hagylak.

Ekkor már 14 éves voltam. Apám azt mondta, addig semmiféle mesterséget sem lehet jól megtanulni, míg legalább a negyedik elemi osztályról jó bizonyítvány nincs az ember zsebében. Fiam te most a városba fogsz menni, ott beiratlak az iskolába. Hanem azt megmondom, hogy szorgalmasan tanulj, hiszen úgy sem tart sokáig a tanév, csak 3 hónapig. (Lévéen akkor május elseje, mikor beiratott; akkor még júliusban tartották az évzáró vizsgálatokat.)

Uj élet, uj világ tárult elém. Nem voltam már oly éretlen gyermek, hogy a tanulás fontosságát felfogni nem tudtam volna. A tanítás volt az én szememben az élvezet netovábbja. Nem is ismerem semmi akadályt, mi engem a tanulásban meggátolhatott volna. Apám egy jómódu parasztgazdához adott szállásra s teljes ellátásra. Ha gazdám a mezőre ment, én már az udvar valamely rejtett helyén a könyveim mellett ültem, ha a

pesített egyént, kik az egyházmegye területén a legrégebb időtől a mai napig élt s élő és katholicus irányban akár közvetlenül tettel, akár irodalmilag működött tanfériak életrajzát és munkálkodását a milleniumig elkészítik, a mely mű könyvalakban kiadatnék. b) S ha ez igazán szükséges eszme a főhatóság helyeslésével találkozik, az iránt is kerestessék meg, hogy az ország területén levő összes egyházi főhatóságokkal ez eszmet közölvén, saját egyházmegyéjükben a milleniumig hasonló munkát készíttessenek.

2. Mivel minden legkisebb körnek is szüksége van ma, hogy nyomokat hagyó működését nyilvánosságra hozza, s hogy egyletünk is képviselve legyen a milleniumon. — mondja a ki a testület, hogy a »Bács-Tiszavidéki róm. kath. Tanítóegyesület« területén levő kath. népiskolák történetét községenként megiratván, egy kinevezendő bizottság által e művet összeállíttatja s a milleniumra kiadhatja.

Dreiszigler Ferencz.

Nyugdíjigényünk megállapítása.

A tanítók tudják, hogy Csáky gróf közökt. miniszter, tárczája elfoglalásakor nagy dolgokra határozta el magát. Olyan programot állított össze, mely ha keresztül vitetik, határozottan a népnevelésügy emelésére, s az ez ideig meglehetősen elhanyagolt elemi iskolák tanítói érdekeinek intenzívebb felkarolására vezet.

Ezekből a szépen összeállított és gondosan »kieszelt« javaslatok közül nyugdíjtörvényünk »revíziója« és fizetésünk »méltányos« rendezése már ténynyé vált.

munkából hazatért, akkor is könyveim társaságában talált. A felkelésben nem tudott a házban megelőzni senki; reggel az első, este az utolsó voltam. Tanulótársaim nem egyszer csábítottak az utcára, de én soha sem mentem velük; mert nekem nem csupán a folyó tananyagot megemésztetem, hanem meg kellett tanulnom azt is, amit októbortól májusig elmulasztottam. Jó tanítóm soha meg nem büntetett, ellenkezőleg csak dicsért s mások előtt is mindenkor a legnagyobb elismeréssel szólt felőlem. Ez oly felemelőleg, oly nemesítőleg hatott reám, ki évek óta csak durva bánásmóddhoz voltam szokva, hogy minden erőmet és tehetségemet megfeszítettem, miszerint e jó bánásmódot ki is érdemeljem s meg is tartsam. Ez sikerült is, mert jó tanítóm nap-nap mellett több jelét adta irántam való jó indulatának, nemes gondolkodásának, érző szívének. Én, aki még bár romlatlan lelkű gyermek voltam, de a jobb jövőbe vetett hitemet a sok hanyattatás után mégis elvesztettem: uj életre ébredtem, uj világot láttam szemeim előtt feltárulni, szóval újra születtem. Erre az újra születésre már világosan emlékszem; ezt is sirva cselekedtem meg, csak hogy örömkönyveket hullatva. A másodiktól a harmadik születésemig terjedő korszakot máskor mondom el.

Juhász Sándor.

Kétségen kívül szép és jeles dolog az, ha miniszterünk új eszmék elfogadására hajlandó, de egyuttal szomorú jelenség be nem látni, hogy a bürokratizmusnál szebb czélok és fenköltebb törekvések is tölthetnek el egy hivatása magaslatán álló kultuszminisztert. Ugyanis: azzal a csodálatos jelenséggel állunk szemben, hogy miniszterünk míg egyes, a középiskolák és felsőbb tanintézetek kérdéseiben a radikális törekvéseknek egész sorozatát mutatja, addig a népnevelés terén a régi helytelen ösvényen halad és nem lehet őt sem küldöttségekkel, sem peteziókkal rábírní, hogy a régi felfogások helytelenségén komolyan gondolkodva, a tanítók kebeléből fakadt jogos panaszokat figyelembe vegye.

Mióta miniszterünk vállalkozott arra, hogy megfogja szabni a fejlődés irányát, e téren szembeötölő hibák történtek. Megalkotta a nyugdíjtörvényt, melynek jogtalanságáról hasztalan deklamáltunk, s melynek érett gyümölese most kezd hullani alá amaz ismeretes rendeletre, melyet a törvényhatóságokhoz küldött — a tanítói fizetések ujonnan összeírásáról. A panaszok már is szállingóznak, így a »Budapesti Hírlap« már két felszólítást is hozott legközelebb.

En már e lapok 1891. évi 45. számában rámutattam a most felfakadt kelevényre, midőn a »tanítói birtokok jövedelmének« tág kifejezését precziziroztam. Idő és alkalomszerűnek vélem ugyanerről egyet-mást most is elmondani.

Először is: óriási hiba volt a tanítókat nyugdíj-igényes kasztokra tagozni, hogy egyenlő munkáért nem egyenlő jogosultságot biztosítottak törvényszerűleg számukra, hanem fizetés után osztályozták őket. Itt van a meg nem bocsátható hiba, melynek egyszerű eltörlésével lehetnének csak kikerülhetők a további panaszok és az elkerülhetlen igazságtalanságok. Állapíttassék meg e helyett két fokozat: 400 és 600 frt, 20 illetve 35 évre, ekkor nem lesz szükséges mozgósítani egy nagy közigazgatási apparátust, mely hivatva van a tanítók tényleges jövedelmét kipuhatólni *s a tanítót abba a kényserhelyzetbe juttatni, hogy kénytelen legyen az így megejtett hivatalos összeírást el nem fogadni s a jegyzőkönyvet alá nem írni*, a mint én ezt meg is tettem.

Most tehát a földbirtok jövedelmének helyes kipuhatólása. Szorul meg a dolog, illetve a kataszteri tiszta-jövedelmet akarják ránk oktrojálni — alapul.

Vannak intézmények, melyek közvetve ugyan az egész társadalom, közvetlenül azonban kiválólag az azokat igénybe vevő testületek érdekében állnak fenn. Méltányos és jogos, hogy az ezen intézmények fentartása, illetve gyarapítása okozott költségek viseléséhez első sorban azok járuljanak, a kik fennállásukból előnyt huznak. A helyes alapon nyugvó intézkedés kellékeihez tartozik bizonyára az is, ha a fizetendő kvóta biztos, mindenki előtt ismert, a befizetés pedig a lehetőségig könnyűvé tétetik: s ez okból kétségkivül kívánatos, hogy az adóztatás ne legyen minduntalan változásoknak kitéve. A fizetendő összeg felemelésének

rendesen kisebb-nagyobb visszahatás szokott eredménye lenni, a mennyiben az ember — veleszületett természeténél fogva — az új rendelkezésnek okát és hasznát nem tudja felfogni, és folyvást csak a többleteli megterhelhetést tartja eszében.

Ez a dolog természetéből következik és ez a nyugdíj-intézmény alapfogalma.

A jövedelem kipuhatólását a tanítók önbevallására, vagy mások becslésére, vagy végre a kettőnek egybekötésére lehet fektetni. A jövedelemnek az először említett mód segélyével eszközöndő meghatározása ellen, az önérdék hatalmas ösztöne szól, a mennyiben még azok is, kiknek ösztönében egyébként kételkedni nem lehet, könnyen hamis vallomásra szánják el magukat, s vele magát az alapot is megrendíthetik.

A mások által eszközöndő becslés — történiék az egyházi vagy politikai hatóság által — csalhatatlanságában bizni szintén nem lehet, mert az igazi tiszta jövedelem felismerésére ezek nem találhatván gyakran biztos útmutatást, a jövedelememelés valódi, vagy látszólagos eseteiben, önkényhez lesznek kénytelenek segélyért fordulni.

Az önbevallásnak, illetőleg iskolaszéki bevallásnak egybe kapcsolása, a tárgyi és személyi viszonyokkal ismeretes egy-két vidékbeli tanító bizalmi férfiak által eszközölt becsléssel, mindenesetre még legbiztosabb út a jövedelem felderítésére, mert a tanítók egész nagy környék állomásainak jövedelmét ismerik alaposan. egymástól elbeszélve, vagy éppen már megpróbálva. Csalódások ennél sem tartoznának ugyan a ritkaságok közé, de jobban megnyugodnék benne bárki, mert kartársá által lémitáltatott meg jövedelme, ki ha krajczárokat nem is, de forintokat már bizonyára tud és ismer állomásának díjlevelében.

Elvetni kérjük hát a kat. tiszta jövedelem alapját mert az óriási különbségeket ad ki csak egymástól szomszédos községekben is. Például Rudóbányán van a tanítónak 20 hold VI. és VII. osztályu szántóföldje; (ezelőtt 15 - 16 évvel becsültetett így, és vasbánya nem volt akkor még itt) földadója: 3 frt 50 kr. kat. tiszt. jövedelem 15 frt 32 kr.; mégis több jövedelmet hoz be, mint szomszédom a szuhagyíé, kinek 15 hold I—II. osztályú földje 12 frt 80 kr. adó és 629 frt kat. tiszt. jövedelemmel van kimutatva. — Én tehenészetet tartok az itteni bányatelepnek, hol a tejet literenként 8 krval értékesítem s így birtokom tiszta jövedelmét jó lelkiismerettel tehetem 300 frtra, míg szuhagyí kartársam ezzel nem dicsekedhetik, sőt még ráfizet a gazdálkodásra.

A becslési művelet gyorsítása és igazságossá tétéle szempontjából a forgalmi-érték, azaz a telek vétel- vagy bérletára alapján kiszámított jövedelmet ajánlom alapul venni.

E becslési módszer abból indul ki, hogy a birtok árának (pl. ha az eladóvá tételnek) 5% kamata vétessék; vagy abból, hogy mennyi a vidéken az évi haszonbér. A vételárt s a bérösszegeket hitel-telek-könyvekből és szerződési okiratokból könnyen meg lehet tudni. Leghelyesebb az utolsó adás-vevést vagy

haszonbérletet becslési alapul elfogadni, illetve más egyenlő tulajdonságu telkekkel egybeazonosítani.

E becslési módozat czélszerűségét kiváltképen ezekkel bizonyíthatom: A telekjövedelem — mint azt már egyszer elmondtam — nem függ annyira a földbirtok terület-nagyságától s a telek termőképességéről, mint inkább a gazdának személyes képességétől, iparkodásától; továbbá más viszonyoktól, melyek az előállítási költségeket s a termény árakat meghatározzák. Az oly becslés tehát, mely az említett körülményeket nem veszi figyelembe, nem felelhet meg a valóságnak. A vételár vagy haszonbér alapján felvett jövedelem inkább megközelíti a valót. Szóval ezen becslési módozat biztosabb és a mi fő méltányosabb, mintha az elévült kat. tiszt. jöv. használtatik alapul, mert az ezen sarkalló becslés, a különböző vidékek ipari s forgalmi viszonyaival nem igen törődhetik, mire eklatans példa az én községem, hol ezelőtt 10 évvel $\frac{1}{4}$ telek ára 200 frt volt, most 1200 frtra szökött fel.

A bevallások összeállításánál tehát a következő vezéreket ajánljuk az intéző köröknél figyelembe venni.

1. A földbirtok jövedelmének kipuhatólása — az érdekelte tanító bemondásán kívül — az utolsó adás-vevés, vagy ha a tanítóra kedvezőbb, a haszonbérlet szolgáljon alapul.

2. A kath. tiszt. jövedelem utáni indulás egészen mellőzendő.

3. Kántori fizetésnek csak a stola veendő.

4. A bevallásokat nem szabad felesleges faggatásokkal és a tanítók személyi szabadságának megsértésével foganatosítani.

5. Engedjék meg, hogy a tanítók a nézetük és meggyőződésük szerint valótlán s rájuk sérelmes felvételek ellen — a befejezett becslés után is — felszólalhassanak, a mely felszólalás folytán — ha nem látszik az egészen alaptalannak — újból rendelendő el a becslés.

6. Vitás kérdésekben a vármegyei köz. bizottságok döntsenek.

Ezeket kérjük figyelembe venni, akkor a kedélyek megnyugodnak és az alap is megbirja.

Lehotzky József.

Egyesületi élet.

A „jászó-tornai egyesült esperesi tanítókör“ f. évi szeptember 28-án Szilason tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

A nevezett nap reggeli 9 órakor Veni Sanctával mondott szent mise után a jelenlevők a tanteremben gyűlvén össze, a gyűlés a következő tárgysorozattal tartott meg:

1. Tóth Geyza, közigazgatási elnök a mostani aktuális viszonyokból merített igen szépen átgondolt beszéddel nyitotta meg a gyűlést, mely megnyitó az egyesület közönségére a lapok hasábjain egész terjedelemben leszen majd közölve.

2. A közigazgatási jegyző felolvasta a múlt (tavaszi) közgyűlés jegyzőkönyvét, mely helyesnek találtatván, aláíratott. Olvastatott a jászói kör dr. Vencz József esperes úrnak a körhöz intézett levele, melyben köszönetét s hálóját fejezi ki a körnek iránta kifejezett kegyteljes részvétel kifejezéséért.

3. Két gyakorlati tanítás tartatott és pedig az első a nyelvtanból, a második a természettanból. Az elsőnek elő-

adója Kovács Endre, kinek gyakorlati tanítása tudomású vétetett; a második gy. tanítás előadója Szokolovszky Antal volt, ki a nehézségről, a testek súlyáról s az ingáról tartotta szépen sikerült gy. tanítását, melyért jegyzőkönyvi dicséretet érdemelt ki — 4. A pénztárosok megtevék jelentéseiket, melyekből kiderült, hogy egyesületünk anyagi viszonyai igen igen mostohák, a mennyiben az összes hátralékok a 732 frt és 59 krt meghaladják. De mely jelentésből még az is tünt ki, hogy az összes körök között a jászó-tornai kör az a kör, melynek mult évi összes hátralékai csak 3 frtot — mond három forintot tesznek ki, pedig anyagi viszonyai a legmostohábbak. A pénztárosok jelentéseivel kapcsolatban az elnök felhívja az egybegyűlteket figyelmét az egyesület mostoha anyagi állapotára; szívökre kötve a tagoknak a rendes s pontos befizetést, mert mint mondja, az egyesület anyagi dolgai megzavarják a szellemi haladást s lehetetlené teszik az egylet fenállását.

A tornaikör esperese főt. Holczmann Zsigmond ur saját indítványa folytán átvette a pénztárostól a tornaikör rendes és pártoló tagjainak nyugtáit azon czélból, hogy azokat a czimzetteknek ki fizetés végett által adja. Éljenzessel vétett tudomásul, s a fíradalmat nem ismerő főt. esperes urnak jegyzőkönyvi elismerés szavaztatott, azon óhaj kíséretében, vajha a jó példa tovább is haladna.

5. Pályó ügyek kapcsán olvastatott a „Rozsnyó-egyházmegyei r. k. tanító-egyesület“ bizottmányának 1893. évi július hó 6-án Rozsnyón tartott gyűlés és a Rozsnyón 1893-ik évi aug. 29. és 30-án tartott közgyűlés jegyzőkönyvének kiönvata az elnöki átirat kíséretében. Továbbá a főelnök külön átirata, mely szerint a körök elnökei kiértesítettek, hogy a kör tagjainak tudomására hozzák, miszerint az elnöki irattárban levő munkák a szerzőknek a jelégük megnevezésével kiadatnak; továbbá, hogy a bíráló bizottságok a jövőben csak a legjobb 3 munkát terjeszszék be a központba.

A tornai kör esperese főt. Holczmann Zsigmond kéri a körjegyzőt, miszerint a közgyűlésen meg nem jelenő tagok névsorát a közgyűlés napjától számított 2 héten belül ö hozzá áttenni sziveskedjék, hogy a meg nem jelenő tagokat mulasztásuk igazolására, esetleg a rendesebb megjelenésre buzdithassa.

6. Értekezések. „A nevelés multja és Pestalozzi H. J.“ czim alatt írt értekezését Suga János olvasta fel, mely munka köztetszést és jegyzőkönyvi dicséretet szerzett írójának. Egyszersmind indítványba hozott az értekezésnek a közgyűlésen való felolvasása. — A második értekező Bendzsuch Antal volt, ki „Az ember rendeltetéséről“ czimű tétel felett értekezett. A harmadik értekezés az idő előhaladottsága miatt olvasatlan maradt.

Felolvastatott a munkabíró bizottság jelentése, melyből kiderült, hogy a dolgozatok beadásában a jászói kör felülmulja valamennyit s hogy e körből váltak ki a legmegfelelőbb dolgozatok is.

8. A kör egyik képviselője, névleg: Somák János tartotta beszámolóját a f. é. aug. 29-30-án Rozsnyón tartott közgyűlésről, melyben hű képet adta a közgyűlésnek, mely fáradozásáért jegyzőkönyvi elismerésben részesült. E jelentéssel kapcsolatban szóba hozott a közgyűlésnek ama (ideiglenes) határozata, mely szerint a tagsági díjak 1 frtről 50 krra lennének leszállítva. A közgyűlés e határozatot különösen az egylet ekzisztenciájának biztosítása s fennállása czéljából vette fontolóra, s határozatilag kimondja, hogy a kör t. elnöke keresse fel az egyesület főelnökét s közölje vele a közgyűlés ama óhajának kifejezését, miszerint a közgyűlés megmarad az 1 frtos tagdíjak befizetésének kötelezettségé mellett s nem kívánja ennek 50 krra való leszállítását.

Indítványok. Suga János indítványba hozza, miszerint a közgyűlés küldene ki egy bizottságot, mely a püspöki tanterv alapján megállapítaná a részletes (havi és heti beosztással) lezkeletet s kijelölné a tankönyveket, hogy azok legalább körönként egyöntetűek s ugyanazok legyenek. — Az elvet ugyan helyesnek — de az egyöntetűséget a mostani viszonyokhoz mérten még kihivhatatlannak találja a közgyűlés.

Az indítványok sorában a körelnök szép szavakkal eszteli a közgyűlések tartásának tulajdonképeni czélját, mely nem más, mint a jól átgondolt s szépen vezetett gyakorlati tanítások tartása s az ezek feletti eszmecsere; ajánlja a rög-tönzött gyakorlati tanítások tartását. Ebből kifolyólag a jövő

gyűlés alkalmával gy. tanítás tartására vállalkoztak: Fedor János a számtanból és Suga János a körgyűlés által meghatározandó tárgyból (rögtönzött). A jövő gyűlés helyéül Jászó-Debrőd, idejéül május első fele tűzött ki. Ezzel a gyűlés 1 órákor véget ért.

Suga János, körjegyző.

Irodalom és művészet.

— **Rajzminták.** A rajzolás egyike azoknak a tárgyaknak, melyet elemi iskoláinkban általában a legkevesebb eredménnyel tanítanak. A legtöbb tanító elavult módszereket követ, melyek alapján a rajzoktatás egyik főczélját, a szépízlés, a forma-érzék fejlesztése még csak meg se közelíthető. E bajon kívánt segíteni a budapesti tanító-egylet, midőn pályázatot hirdetett oly rajzmintákra, melyek egészséges módszer alapján haladva, a rajz-órákat nem teszik haszontalan játékká. E pályázat sikeres is volt, a mennyiben a díjat rendkívüli elismeréssel Velösy Lipót fővárosi tanító munkájának ítelték oda. A díjazott munka most jelent meg négy diszes füzetben, a Wodianer-czég kiadásában; mind a négy füzet teljesen igazolja a pályabírák eljárását és tanítói körökben bizonyára a legmélyebb elismeréssel fog találkozni. Az I. és II. osztály számára való minták ára 12 kr., a III. oszt. számára valóké 25 kr., a IV. oszt. számára valóké ugyanannyi. végre az utolsó füzeté (V. és VI. oszt.) 36 kr. A füzetekhez való »Rövid utmutatás« 15 kr.-ért kapható.

— **Római irodalomtörténetet** írta a középiskolák felsőbb osztályai és a művelt közönség használatára Leffler Sámuel főgymnásiumi tanár, ki már öt évvel ezelőtt egy hasonló tárgyú rövid művecskét bocsátott közzé. Ez a könyve amannál nemcsak jóval terjedelmesebb — mintegy 14 iv., — hanem a feldolgozás módszere, a tárgyalás alaposága tekintetben is nagy haladást mutat. Épugy az egyes korszakok általános jellemzése, mint az írók életének és műveinek ismertetései szabatosan és tömören nyújtják mindazt, a mire a latin klassikusok olvasóinak okvetlenül szükségük van, ha csak nem akarják olvasmányaikat tisztán nyelvtani gyakorlatok színvonalára süllyeszteni. Ép azért reméljük, hogy a tankönyvet mihamar azokban az iskolákban is használni fogják, melyekben eddigelé a tanár megelégedett azzal, hogy a tanítványokkal csupán az olvasott írókra vonatkozó töredékes életrajz-vázlatokat közöljön. Csak az e tankönyvben foglalt általános ismeretek fogják a latin írók olvasását igazán hasznossá és gyümölcsözővé tetheti. A Wodianer-czég kiadásában megjelent mű ára 1 frt 20 kr.

— **A „Libapásztor“** Forrai és Lukácsi új operettejének legkedveltebb énekszámait fényes kiállításban jelentek meg *Rózsavölgyi és Társa* es. és kir. udvari zeneműkereskedés kiadásában egyelőre 2 füzetben. A dalok között van *Komáromy Mariska* által brillánsan énekelt „Szt. Lajos király“ keringő és *Hegyi Aranka* pompás kupléja is. A füzetek ára egyenként 1 frt 80 kr.

VEGYESEK.

— **Az utolsó negyedévre szóló előfizetések és esetleges hátralékok szives beküldését mielőbb kérjük.**

Kitüntetés. Az »Országos Közegészségi Egylet« által a közegészség szolgálatában szerzett érdemeikért megjutalmazottak névsorát közli az »Egészség« című folyóirat. A 30 megjutalmazott között 19 magyar néptanító nevével találkozunk, közöttük Szokoly István volt ipolybalogi — most alsó-némedii — r. k. tanító és lapunk jeles tollu munkatársának nevével is, ki »a közegészség ügyében kifejtett buzgóságaért« 30 korona jutalomban részesült. Melegen gratulálunk!

Paedagogus püspök. Az ungvári tanító-képző intézet tanári kara e hó 6-án tisztelet *Firczák Gyula* püspöknel, mely alkalommal a püspök a jövőben követendő tanmenetre nézve irányadó észrevételeket tett. A többi között a képezdészek mikénti nevelésére azt óhajtja, hogy a tanári testület oda hasson, hogy az ifjuság a kántortanítói hivatást jól felfogva, valláserkölcseleg megedződve lépjen a tanítói pálya küzdterére. Hogy pedig a kántortanító sikeresen működjek, elsőbben önmaga engedelmeskedjek előljárájának, az iskolaigazgatónak, kivel egyöntetűen s egyértelemben kell működnie. Viszont a pap, ki a hitközség iskolája felett áll, ne alacsonyítsa le a tanítót, hanem ugy tekintse őt, mint a ki vele egy közös cél érdekében, a nép lelkének megvilágosítására, működik. Ellenkező esetben a coordinált működésben dissolutió áll be, mi mindkettőjüknek hátrányára van. Hangsúlyozta még, hogy a képezdészek oly szellemben nevelendők, hogy előttük mindaz a mi szent, ami isteni, becsesel birjon; mert a néptanítást eszközölő liberalizmus ellenkezőjét vitatja. Valóban főpásztorhoz illő szavak.

Alapos oktatás. Böles ítéletet hozott nemrég Krekel, missour-i bíró. Egy írni és olvasni nem tudó embert, ki valami esekély vétséget követett el, a bíró arra ítélte, hogy addig maradjon a fogóságban, míg meg nem tanul írni és olvasni; egy másik vádlottat pedig, aki intelligens ember volt, arra, hogy addig maradjon az előbbivel fogva, míg azt írni és olvasni meg nem tanítja. Három hét múlva szabadon bocsátották őket, mert a rájuk szabott feladatnak a bíró legnagyobb megelégedésére eleget tettek. Nálunk is elkélne az effajta ítélet.

A tanítói nyugdíj tiszta megállapítása végett a tanítói és tanítónői fizetések újból való összeírását rendelte el a miniszter, melynek végrehajtásával a közigazgatási hatóságok bizattak meg s nálunk katolikusoknál tényleg már több helyütt is foganatosították az összeírást. Vajjon nem volna jó nekünk is figyelembe venni ama tiltó intézkedést, melyet a dunántuli ref. egyházkerület a miniszter eljárásával szemben alkalmazott, mely szerint a »Budapesti Hírlap«-nak jelenti győri levelezője, hogy »a dunántuli ref. egyházkerület összes tanítói és tanítónői a kerületi elnökségtől utasítást

kaptak, hogy a kultuszminiszter ismeretes rendeletét fogantató hatóságoknak javadalmazási viszonyaikról semmiféle adatot se adjanak. Mert az állam részéről jövő segély, ha mindjárt nyugdíjnak hívják is, olyan Danaí dona ferentes, akitől félt a — trójai.

Sok tanuló — kevés hely. Általános a panasza az iskolák zsufoltsága miatt. A népoktatási törvénynek az az intézkedése, hogy elemi iskolai tanteremben 60-nál több tanuló nem járhat egy terembe, még a székes főváros iskoláiban is irott malaszt Sokat teszen különben e baj elhárítására a tanács s évről évre szaporítja az osztályokat, de ez nem áll arányban a tanulók szaporodásával. Így történik aztán, hogy olyan tanteremben, melyben 60 ülő van, az igazgatók kénytelenek 70—80 sőt 90 tanuló is összeszorítani. Ha már a pedagógiai okokat nem találja elég fontosaknak a tanács az intézkedésre, akkor vegye fontolóra legalább az egészségtudományokat.

Egy község a néptanítónak, A nyitra-ujlaki képviselő-testület f. hó 1-én tartott közgyűlésén az ottani r. k. kántortanítónak eddig csak díjlevelelben meglevő, de valóságban soha be nem folyó fizetését egyhanguan 300 frtnyi összegre emelte. Együttal a segédtanító fizetését is, mely állást eddig az ottani káplán töltötte be 180 frtnyi tiszteletdíjért, szintén 300 frtra egészítette ki.

Üvegtábla a palatábla helyett. A francia iskolákban kezdik elhagyni a palatáblát s ezek helyett vonalakkal s kockákkal ellátott üvegtáblákat használnak. Ezeket tekintélyes paedagogusok czelszerűbbeknek tartják a palatábláknál, mert rájuk írónnal lehet írni, mint a papirosra s így a gyermek kezdettől fogva ahhoz szokik, hogy fehér lapra ír fekete vonalakat, nem pedig megfordítva; szilárd-ságra nézve is kiállja a versenyt a palával. Azt tartják, hogy az írás könnyebb rajta, mint a palatáblán.

Iparos tanonc-iskolák szervezete. A vallás és közokt. miniszter az iparos tanonc-iskolák számára f. évi aug. 31-én 33.564 sz. a. új szervezetet adott ki. E szervezet, valamint az ebben foglalt tanterv, lényegesen eltér az 1884. évben kiadott szervezettől. A tanterv többet követel a tanulóktól; főtantárgy a rajz, a melyet a lehető széles alapon, az egyes iparágaknak megfelelő körben kell tanítani. A tanerőktől az eddigénél magasabb fokú képzettséget kíván a szervezet; a felügyeletben a kir. tanfelügyelők hatásköre kiterjedtebb. — Erről jövő számunkban többet.

Az európai olvasni nem tudók statisztikáját a »Nedelja« követzőképen állítja össze százalékokban: Szászország 0.2, Norvégia 0.3, Bajor- és Svédország 0.4, Poroszország 0.6, Finnország 1.9, Anglia 9.0, Franciaország 9.5, Ausztria 23.6, Olaszország 42.0, Oroszország 78.3, Szerbia 79.3, Románia 82.0 és Bulgária 85.0.

Franciaország közoktatásügye. A francia közokt. kormány által összeállított hivatalos kimutatás szerint Franciaországban 1872—92. épült

27.000 új iskola, javításon s átalakításon keresztül 10.000. Ez került 600 millió frankba. A tanítók és tanítónők száma 1872ben a nyilvános és magániskoláknál 110.238 volt, mely szám 1892ben 142.660-ra emelkedett. A tanulók száma 1872ben 4 millió 722.751 volt, 1892ben pedig 5 millió 623.401. A népoktatás évi kiadása 1872ben 68 millió frank volt, melyet az állam a departementok s a községek fedeztek. Az 1892. évi kiadás a népoktatásra 168 millió frankot tett.

A világ pénze. Az Egyesült-Államok egyik pénzügyintézetének igazgatója érdekes táblázatot állított össze a világon forgalomban levő pénz mennyiségéről. E szerint arany 716 521.000; ezüst 808.540.000, papírpénz 527.174.000 font sterling van forgalomban. Ebből Franciaországnak van 160.000.000 font sterling aranya és 140.000.000 font sterling ezüstje. Az Egyesült-Államok 120 millió 800 ezer sterling fonttal szerepelnek. A papírpénz-forgalomban Dél-Amerika az első 120.000.000 sterling fonttal, utána következik Oroszországban 100.000.000 fonttal.

Rövid hírek. *A temesvári új állami tanítóképző intézetet,* melytől a délvidék magyarosítását remélik — a múlt héten ünnepélyesen megnyitották. — *A szombathelyi* egyh. m. róm. kath. tan. egyesület jánosháza esperesi köre okt. 12-én tartotta őszi közgyűlését. — *Miskén* f. hó 1-én benedikálta az ujon épült díszes iskolaépületet Mezey Ignác plébános; a nagy szabású 5 tantermű díszes épület 22 ezer forintba került. — *A kalocsavidéki* r. kath. néptanító egyesület okt. 5-én tartotta közgyűlését, melyen mélt. Mayer Béla v. püspök és főtanfelügyelő mint díszelnök fungált. Elnöknek megválasztották ft. Boromisza István, kinek beköszöntőjét több talpraesett értekezés követte. — *Kis-Bár* somogy megye községben a kántortanító választást az elnöklő esperes felfüggesztette, mivel az erősen folyt korteskedés következtében, az iskolaszék a legérdemesebb pályázokat mellőzte. — *600 frtot* érő értékpapírt adott a magyarországi tanítók árvaházának Budapesten való jártában egy **német** tanító! Vegyék lelkükre ezt a magyar kath. tanítók és hassanak oda, hogy a *»kath. tanítók aggjai és árváinak menedékháza«* mielőbb megtestesüljön. — *Trautwein Nep. János* a kegyes-tanítórend egyik nagyérdemű tagja e hó 5-én 74 éves korában meghalt; hült tetemeit Budapesten a ke-repesi uti temetőben helyezték örök nyugalomra. — *Nyitra egyházmegyei* tanfelügyelőkké Bende Imre megyés püspök úr dr. Mihálik József és Markovics János urakat nevezte ki. — *A latin nyelvnek* mint fakultatív tantárgynak tanítását a főváros polgári iskoláiban, a tanács elfogadta s már ez idén életbe léptette. — *Jubiláris tanítógyűlés.* A besztercze-naszodvidéki általános tanító egyesület fennállásának 10 éves emlékére Beszterczen jubilaris gyűlést tartott, melyen a női munka, háziipar, rajz, iskolai dolgozatok, termény és méhészet tárgyaiból kiállítás rendeztek.

Tisztelt kartárs urak!

Ajánljuk b. figyelmükbe **Léderer Á.** kartársunk által szerkesztett nagy pædagogiai értékű, díszesen és jó, erős papírból készített

Magyar pénzirkákat és füzeteket,

melyeknek tiszta jövedelme az Eötvös-alap és a népnevelők budapesti egyesületének javára fordítottatik.

Kiadja **FRANKL JAKAB** papirkereskedő
Budapest, király-uteza 12.

Ára: 6 8 12 16 20 lap tartalommal
1 2 3 4 5 kr.

☛ Százanként 25% engedmény. ☛
Hazafiúi üdvözléssel

Péterfy Sándor, az Eötvös-alap elnöke. **Lakits Vendel**, az Eötvös-alap titkára. **Sántha Lajos**, a népnév. budapesti egyesületének elnöke. **Várady Amadé**, a népnév. budapesti egyesületének titkára.

Felhívás

a róm. katolikus tanító urakhoz!

Alélírott tüzbiztosító intézet minden városban és községben megbízható képviselőket keres. Miután képviselőtünk elvállalása által igen szép mellékjövedelem szerezhető, annak elfogadására első sorban a tanítói kart bátorkodunk felszólítani, és felkérjük mindazon tanító urakat, kik képviselőtünket elfogadni óhajtják, legyenek szivesek ezen szándékukat intézetünknel mielőbb bejelenteni.

Az „Unio Catholica“

kölesönös kárbiztosító egyesület

Budapestben,

VI. Lehel-utca 8/a. szám.

Sternberg Armin és Testvére
cs. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi ut 36.

Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenelóművek javítása és hangolása szakzerű pontossággal eszközöltetik.

— Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
Harmonikáról külön árjegyzék kéréndő.
Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

CASZ. és KIR. SZABADALMAZOTT

COLUMBUS

ZIMBALOMVERŐFEJ.

A „Columbus“ cimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és ezernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ára a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: 2.—, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus cimbalom verőfejek 1 frt. Megrendelések postautárvételel. Az ár előleges beküldése esetén bérmentve szállítják a feltalálók.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Budapest, 1893. Nyomatott Buschmann F.-nél (Harisch-bazár).

Egyházi Érók Csarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkótésben 5 frt, bérmentes küldéssel.